

जायते तोयं तोयात् गस्यानि शाखिना । तेभ्योऽ-
स्मानि फलान्येव तेभ्यो जीवन्ति जीविनः । सूर्यपक्ष-
मीरक्ष्ण काले तस्मात् ससृङ्गवः । सूर्यो मेघादयः सर्वे
विधात्मा ते नियोजिताः । यत्रावदे यो जलधरो गजश्च
षागरोमरुत् । गस्याधिपो नृपो मन्त्री विधात्मा ते
निरूपिताः । जलाङ्कानां सस्यानां तस्यानाञ्च निरू-
पितम् । स्रग्देऽवदेऽस्येव तत् सर्वं कल्ले कल्ले युगे
युगे । हस्ती ससृङ्गादाटाय करेण जलभीप्सितम् ।
टट्याङ्गनाय तट्यादातेन प्रेरितो वनः । स्थाने स्थाने
प्रथिव्याञ्च काले काले यथोचितम् । ईश्वरेण्यवि-
भूतं पूर्णं तत्प्रतिबन्धकम् । भूतं भयं भविष्यञ्च स-
त्तत् कुट्टञ्च मध्यमम् । धात्रा निरूपितं कर्म केन तात !
निवार्यते" ब्रह्मैवम् ॥ १५० ॥ "अम्नो प्राप्ताकृतिः
स्यन्नादित्यसृपतिवते । आदित्याज्जायते वृष्टिः वृष्टे-
रक्षं तताः प्रजा" गीता । आसन्नवृष्टिस्तृचक्रानि यथा
"मयूराः सनयित्वानां शब्देन वृष्टिता सृङ्गः । केका-
वन्ति प्रतिवने सततं वृष्टिस्तृचक्राः । मेघात्सृङ्गानां
सधुरचातकानां मनोहरः । श्रूयतामस्मिन्मत्तानां वृष्टि-
वद्विधितृचक्रः । मगने शक्रचापेन क्षतं वास्यतमा-
स्यदम् । धारासारशरैस्तापं हेतुं प्रति यथोद्विगतः"
काविकापु० ॥ १५० ॥

वृष्टिप्री स्त्री वृष्टिं हन्ति कारणत्वेन जहाति हन-क
डीप् । सृष्टिबायास् शब्दः ॥

वृष्टिजीवन लि० वृष्टिः वृष्टिजलमेव जीवनं पावनोपायो
यस्य । १ वृष्टिजलमात्राजीविनि जातके । २ देवमातुके
देगे हेमच० । [हाराण २ वृष्टिमे लि० ।

वृष्टिभू पु० वृष्टौ तदुपलक्षिते काले भवति भू-क्षिप् । १ मेघे
वृष्टिवैकृत न० ६ त० । उपद्रवस्तृचके वृष्टिविकारे यथोक्तं
ह० स० ३६५०

"दुर्भिक्षमनावृष्ट्यामतिवृष्ट्यां कुङ्गवं सपरचक्रम् । रोगो
श्चन्द्रमवायां नृपवधोऽनभ्रजातायाम् । शीतोष्णविष-
यसि नो सस्यन्तत्तु च सस्यन्तत्तेषु । वणमावाद्राद्रभयं
रोगभयं देवजनितं च । अन्यतो सप्तार्द्धं प्रबन्धवर्गे
प्रधाननृपपरणम् । रक्ते शस्त्रोद्योगो मणिस्थिरवा-
दिभिर्भरकः । धान्यहिरण्यत्वक्फलजुसमादौर्ध्वधितैर्मयं
विद्यात् । अङ्गारपांशुवर्गे विनाशमावाति तच्चगरम् ।
उपचा विना जलधरैर्विजिता वा प्राणिनो यदा वृष्टाः ।
क्षिप्रं वायतिवृष्टौ सस्यानामीतिवक्ष्यमम् । शीरवत-

शौद्राणां दम्नो वृष्टिरोष्णयोर्वा वर्षे । देशविनाशो
त्रयोऽसृग्मर्गे चापि नृपयुद्धम् । यद्यमर्गे क्काया न
दृश्यते दृश्यते प्रतीपा वा । देशस्य तदा समहङ्गयमा-
यातं विनिर्देशम् । व्यथे नभसीन्द्रधनुर्दिवा यदा
दृश्यतेऽथ वा रात्रौ । प्राच्यामपरश्चां वा तदा भवत्
कुङ्गवं समहत् । सूर्येन्दुपर्जन्यसमीरणानां योगः
सूतो वृष्टिविकारकाले । धान्यान्नमोकाञ्चनदक्षिणाञ्च
देयास्ततः शान्तिमुपैति पापम्" ।

वृष्टिं पु० वृष्टि-नि किञ्च । १ यादवर्गो नृपभेदे शब्दः ॥
२ श्रीकृष्णे ३ मेघे अमरः । ३ चण्डो ५ पाण्डो च लि०
शब्दः ॥

वृष्टिगर्भ पु० वृष्टिः यादवकुलं गर्भो यस्य । श्रीकृष्णे हारा०
वृष्ट्य पु० वृष्टाय हितो यत् वृष्ट-कृत्वा वा । १ माघे हेमच० ।
२ शुक्रवृष्टिकारके लि० भावप्र० । ३ वाजीकरके न०
४ आसन्नक्यां ५ शताश्रयिं ६ वृष्टमनामोषधौ च स्त्री रा-
जनि० । ७ वृष्टिनामोषधौ रत्नमा० । [राजनि० ।

वृष्टकन्दा स्त्री वृष्ट्यः शुक्रवर्द्धकः कन्दो यस्याः । विदायाम्
वृष्टगन्धिका स्त्री वृष्ट्यः शुक्रवर्द्धको गन्धो यस्याः कप् क्त
इत्वम् । अतिवलायाम् राजनि० । कवभावे वृष्ट्यन्त्या
वृष्टदारके स्त्री शब्दः ॥ [वृष्ट्यवृष्टिका तत्वेव स्त्री ।

वृष्टवल्ली स्त्री कर्म० । विदायाम् राजनि० । स्त्रायै क वृष्टः ।
वृष्ट दोषो वा चु० उभ० सक० पक्षे भ्वा० पर० इदित् । वृष्ट-
यति ते अवहं हृत् त । वृष्टति अवहं हीत् ।

वृष्ट वृष्टौ शब्दे च सक० भ्वा० पर० सक० सेट् । वृष्टति
इदित् अवहत् अवर्हीत् । [इदित् । वृष्टति अवहं हीत्
वृष्ट ध्वनौ वृष्टिध्वनौ वृष्टौ च भ्वा० पर० पर० सक० सेट् ।
वृष्ट वृष्टौ भ्वा० पर० सक० सेट् । वृष्टति अवर्हीत् ।

वृष्ट उद्यने वृ० पर० सक० नेट् । वृष्टति । अवर्हीत्-वृष्टयत् ।
वृष्ट वृष्टौ भ्वा० आत्म० सक० सेट् इदित् । वृष्टते अवहं हृत् ।

वृष्टस्तु पु० वृष्टौ चचुरिव सञ्जरी यस्य । सङ्गचचुमाके
राजनि० । [१ फलपूर्ते शब्दवि० २ वृष्टारचितयुते लि० ।

वृष्टश्चित्त पु० वृष्टत् वृष्टारं चित्तं यस्यात् ५५० यत्त वा ६५० ।
वृष्टश्छिन्न पु० वृष्टत् शब्दकोऽस्य । चिदुत्तमत्वे जटा० ।

वृष्टत् लि० वृष्ट-यति । सृष्टति अमरः स्त्रियां गौरा० डीप् ।

वृष्टती स्त्री वृष्टत्+गौरा० डीप् । १ सृष्ट्यां स्त्रियां २ कुङ्-
वात्तायाम् राजनि० । ३ वारिधाय्यां ४ वाचि ५ कश्चिक्का-
रिक्तायाम् मेदिना ६ नवाक्षरपादके कन्दोभेदे व० ० ।
संज्ञायां कन् वृष्टः । उत्तरीयवस्त्रे स्त्री अमरः ।